

Saana Lind

Savenvalajan tupa

Interiöörin ja esineistön konservointisuunnitelma

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Konservaattori (AMK)

Konservoinnin tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

18.11.2024

Tiivistelmä

Tekijä(t):	Saana Lind
Otsikko:	Savenvalajan tupa – Interiöörin ja esineistön konservointisuunnitelma
Sivumäärä:	48 sivua
Aika:	18.11.2024
Tutkinto:	Konservaattori AMK
Tutkinto-ohjelma:	Konservoinnin tutkinto-ohjelma
Pääaine:	Interiöörikonservointi
Ohjaaja(t):	Lehtori Anna Häkäri Lehtori Kirsi Perkiömäki

Opinnäytetyön aiheena on Stundarsin ulkomuseon kokoelmiin kuuluvan savenvalajan tuvan interiöörin ja esineistön konservointisuunnitelma. Konservointisuunnitelma tehtiin, koska museo haluaa uudistaa savenvalajan tuvan näyttelyä ja saada sinne esille uusia esineitä.

Opinnäytetyössä tarkasteltiin myös kysymystä autenttisuudesta. Miten autenttinen savenvalajan tupa on ja miten autenttisuus toteutuu museossa, jonka kokoelmat koostuvat sinne siirretyistä rakennuksista ja lahjoitetuista esineistä? Savenvalajan tuvan konservoinnissa autenttisuutta tarkasteltiin siitä näkökulmasta, tarjoaako sen näyttely oikeaa tietoa ja onko se museo-objektina aito.

Asiasanat: konservointi interiöörin museo autenttisuus

Opinnäytetyön alkuperä on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

Abstract

Author(s): Saana Lind
Title: The Potter's Cottage – the Conservation Plan of the Interiors and Artifacts
Number of Pages: 48 pages
Date: 18 November 2024

Degree: Bachelor of Culture and Arts
Degree Programme: Conservation
Major: Conservation of Interiors
Instructor(s): Anna Häkäri, Senior lecturer
Kirsi Perkiömäki, Senior lecturer

The subject of the thesis is the conservation plan of the interiors and artifacts of the Potter's Cottage in the Stundars outdoor museum. In the Potter's Cottage is necessary to do conservation of the interiors and museum object because the museum needs to update the exhibition in the cottage.

In the thesis also the question about authenticity is considered. How authentic is the Potter's Cottage and how authentic can a museum be if its collections are formed of buildings moved there and of donated artifacts? For this purpose, authenticity is defined as correct information in exhibitions and as genuinity of artifacts.

Keywords: conservation interiors museum authenticity

This thesis has been checked using Turnitin Originality Check service.

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Autenttisuus	2
2.1	Autenttisuuden määritelmä ja merkitys	2
2.2	Museon kriteerit autenttisuudelle	3
3	Stundarsin museo	4
3.1	Museo ruotsinkielisellä Pohjanmaalla	4
3.2	Kotiseutuaate	5
3.3	Museoalueen rakentaminen	7
3.4	Gunnar Rosenholmin visio	8
4	Pappilan torpasta museotuvaksi	9
4.1	Harmaan kylän tupa	9
4.2	Savenvalajan tuvan alkuperä	10
4.2.1	Kultaseppä Sjölund	10
4.2.2	Pappilan torppa	11
4.3	Siirto museoon	12
4.4	Muutos museon tuvaksi	17
5	Konservointisuunnitelma	21
5.1	Konservointisuunnitelma	21
5.2	Nykytilanteen dokumentointi	23
5.2.1	Rakennuksen runko ja julkisivu	23
5.2.2	Eteinen	26
5.2.3	Tupa	27
5.2.4	Kamari	31
5.3	Interiöörin konservointisuunnitelma	33
5.4	Esineistön konservointisuunnitelma	36
5.5	Kamarin avaaminen yleisölle	38
6	Pohdintaa	39
	Lähteet	41
	Kuvalähteet	43

1 Johdanto

Opinnäytetyön aiheena on Stundarsin ulkomuseossa olevan savenvalajan tuvan interiöörin ja esineistön konservointisuunnitelma. Stundarsin museo sijaitsee Mustasaaren Sulvalla, ruotsinkielisellä Pohjanmaalla. Stundars on kulttuurihistoriallinen museo, joka esittelee suomenruotsalaisen maaseudun elämää aikajaksolla 1870–1920. Museon kokoelmat muodostuvat museoon siirretyistä rakennuksista ja rakennusten kontekstiin liittyvästä esineistöstä.

Opinnäytetyössä tarkastellaan myös kysymystä autenttisuudesta. Miten autenttinen savenvalajan tupa on ja miten autenttisuus toteutuu museossa, jonka kokoelmat koostuvat sinne siirretyistä rakennuksista ja lahjoitetuista esineistä?

Stundars haluaa hyödyntää savenvalajan tupaa nykyistä paremmin ja näyttää sitä enemmän vierailijoille. Tällä hetkellä vierailijat pääsevät vain tuvan eteiseen, josta eteisen lisäksi näkee oviaukosta vain viereisen huoneen, rakennuksen tupahuoneen. Rakennuksen perällä oleva huone, kamari, on ollut suljettuna yleisöltä ja sitä on käytetty varastona. Kamari halutaan avata ja sisustaa se niin, että esille saadaan perinteisiä vuodetekstiilejä niiden oikeassa käyttötarkoituksessa ja -paikassa eli sängyssä makuuhuoneessa.

Kamarin avaaminen yleisölle vaatii kuitenkin rakennuksen interiöörin ja esineistön konservointia. Tupahuone ja kamari eivät ole olleet yleisön saavutettavissa vuosiin eikä interiööriä tai esineistöä ole tästä syystä ylläpidetty, eikä ole varmistettu, että näyttelyolosuhteet ovat turvalliset sekä esineille että vierailijoille.

Opinnäytetyön tekijä työskentelee itse Stundarsin museossa nimikkeellä *byggnadsvårdare*. Työtehtäviin kuuluu museon rakennusperinnön ja esineistön ylläpito ja konservointi. *Byggnadsvårdare* nimikkeelle ei ole suoraa käännöstä suomeksi, lähin vastaava nimike on rakennuskonservaattori.

2 Autenttisuus

2.1 Autenttisuuden määritelmä ja merkitys

Sanakirjan mukaan autenttisuudella voidaan tarkoittaa alkuperäisyyttä, aitoutta tai oikeutta (Sanastokeskus 2024). Tästä lähtökohdasta museon kontekstissa autenttisuutta voidaan käsitellä yleisölle annetun tiedon oikeellisuutena ja museo-objektin aitoutena. Museoliiton julkaisussa merkitysanalyysimenetelmästä, autenttisuutta käytetään yhtenä merkityksen arviointikriteerinä ja siinä käsitteellä viitataan alkuperän aitouteen (Häyhä & Jantunen & Paaskoski 2015, 12). Savenvalajan tuvan konservoinnissa huomioidaan nämä kaksi näkökulmaa autenttisuuteen, näyttelyn oikea tieto ja museo-objektin aitous.

Savenvalajan tuvan autenttisuuden tarkastelussa on siis savenvalajan tupa museo-objektina ja savenvalajan tupa näyttelynä, joka kertoo savenvalajan perheestä ja kodista. Museo-objektin eli tässä tapauksessa rakennuksen autenttisuutta tutkittaessa katsotaan sen provenienssia, alkuperää: milloin se on rakennettu, minne se on rakennettu ja millä tavalla, kuka sen on rakentanut ja mikä on ollut sen alkuperäinen käyttötarkoitus. Rakennuksen autenttisuuden tasoon vaikuttaa se, kuinka hyvin sen alkuperäiset piirteet ovat säilyneet. Mitä enemmän piirteitä on säilynyt sitä autenttisempi ja sitä kautta merkityksellisempi rakennus on museolle.

Näyttelyn autenttisuutta tarkasteltaessa voidaan se tehdä pedagogisten tavoitteiden pohjalta: mitä halutaan opettaa museossa vieraileville. Lähtökohtaisesti historiallisen museon tulee antaa oikeaa, totuuteen perustuvaa tietoa. Tämä on myös osa museotyön eettisiä sääntöjä, jotka Kansainvälinen Museoneuvosto ICOM on laatinut. Näyttelyitä koskevissa säännöissä on linjattu seuraavasti:

4.2 Näyttelyesineiden tulkitseminen

Museoiden on huolehdittava siitä, että näyttelyissä tarjottu tieto on perusteltua ja tarkkaa ja käsittelee soveliaasti esiteltäviä ryhmiä tai uskomuksia. (ICOM Suomen komitea ry 2021, 29).

Stundars omien toimintasääntöjensä mukaan noudattaa näitä museotyön eettisiä sääntöjä. Savenvalajan tuvan näyttelyn tulisi siis antaa totuudenmukainen, historiallisesti korrekti kuvaus kyseisen käsityöläisen elämästä ja perheestä.

Miksi museo-objektin autenttisuutta on tarpeen tutkia konservointisuunnitelmaa varten? Konservointisuunnitelmassa on päätettävä mikä kohde konservoidaan ja miten konservointi tehdään. Päätettävänä voi olla myös se onko kohde riittävän autenttinen, että sen konservointiin on tarpeellista käyttää resursseja. Konservointitoimia suunnitellessa pitää tutkia mikä kohteessa on alkuperäistä ja mikä mahdollista historian kerrostumaa, joka voi olla tarpeen poistaa.

Stundars on ulkomuseo, jonne kaikki rakennukset on siirretty. Useimmat museorakennukset ovat olleet alun perin muussa käytössä kuin millaisina ne nyt esitellään. Tämä on iso ongelma autenttisuuden kannalta. Rakennukset on siirretty alkuperäiseltä paikaltaan, niiden käyttötarkoitus on muutettu ja rakennukset on sisustettu uutta käyttötarkoitusta varten. Esineistö rakennuksiin on koottu useista eri lähteistä, eli se ei ole ollut yhtenäinen kokonaisuus. Kaikista rakennuksista ja esineistä ei ole kirjattu niiden alkuperään liittyviä tietoja. Tässä tapahtumaketjussa on monta kohtaa, jotka vähentävät autenttisuutta ja lisäävät mahdollisuutta väärän tiedon antamiseen yleisölle. Myös savenvalajan tupa on rakennettu tyhjältä eli siirretystä rakennuksesta on rakennettu ja sisustettu tämän käsityöläisen asuintalo. On mahdollista, että mallina on käytetty oikeaa savenvalajan tupaa, mutta tupa voi olla myös sen ajan ihmisen luoma mielikuva siitä, millainen savenvalajan asunto olisi voinut olla. Koska riski historian vääristämiseen on suuri, on sekä näyttelyiden että museo-objektien autenttisuuden tarkasteleminen tarpeellista.

2.2 Museon kriteerit autenttisuudelle

Stundarsin museon toimintaa ja kokoelmapolitiikkaa ohjaavat säännöt määrittävät kriteerit myös autenttisuudelle museon kontekstissa. Stundarsin museon vuonna 2019 hyväksytyissä toimintasäännöissä (Verksamhetsstadga för Stundars Friluftsmuseum) määritellään:

Stundar samlar, bevarar och visar den materiella och immateriella kulturen kring den förindustriella perioden i svenska Österbotten åren 1870–1920, främst då kring byggnadsarv samt traditionella hantverk och arbetsmetoder (Stundars r.f. 2019)

Eli Stundars kerää, hoitaa ja asettaa näytteille materiaalista ja immateriaalista kulttuuria esiteolliselta aikakaudelta, ruotsinkieliseltä Pohjanmaalta, aikaväliltä 1870–1920, ensisijaisesti rakennusperintöä ja perinteistä käsitöitä ja -tekniikoita. Savenvalajan tuvan näyttelykokonaisuuden täytyy siis sopia näihin kriteereihin ja autenttisuutta tarkastella niiden kannalta. Savenvalajan tuvan näyttely täytyy kuitenkin myös tukea museon julkista narratiivia. Stundars kuvailee itseään stundars.fi -verkkosivustolla seuraavasti:

Tänään Stundars on suuri ulkoilmamuseo Sulvan kylässä Mustasaaren kunnassa, Pohjanmaalla, Suomessa. Ammattimaisesti hoidettu museo näyttää, miltä suomenruotsalaisen Pohjanmaan maaseutu näytti Oravaisista Pirttikylään ajalla 1870–1920 painottaen rahvasta, käsityöläisiä ja alempia yhteiskuntaluokkia. (Stundars r.f. 2024a).

Verkkosivuston kuvailu museosta on suunnattu mahdollisille vierailijoille ja se rakentaa museon tarinan yleisölle ja luo odotuksia siitä, mitä vierailija näkee ja kokee museossa. Savenvalan tuvan näyttelyssä on siis huomioitava myös tämä seikka.

3 Stundarsin museo

3.1 Museo ruotsinkielisellä Pohjanmaalla

Stundarsin ulkomuseo sijaitsee Sulvan kylässä Mustasaarella. Ammattimaisesti hoidettu museo esittelee yleisölle, miten ruotsinkielisen Pohjanmaan maaseudulla elettiin vuosina 1870–1920. Yhteiskuntaluokkia tarkastellen museon painopiste on talonpojissa, käsityöläisissä ja rahvaassa. (stundars.fi 2024a) Ulkomuseossa on 68 rakennusta (Kuva 1). Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta rakennukset ovat vanhoja hirsirunkoisia rakennuksia, jotka on siirretty alueelle Rannikko-Pohjanmaan alueelta (Långbacka 2023, 190-191).

Kuva 1. Piirretty kartta Stundarsin museosta ja sinne siirretyistä rakennuksista (Stundars r.f. 2022). Savenvalajan tupa on ympäröity mustalla renkaalla.

Stundarsin museon historia liittyy vahvasti Sulvan kylän kotiseututoimintaan ja kansakoulunopettaja Gunnar Rosenholmiin. Stundarsin käsityöläiskylä vihittiin käyttöön 6.6.1971 ja vuonna 1973 perustettiin Stundars r.f., joka hallinnoi museota nykyäänkin. Ennen nykyistä yhdistystä alueen historiaa vaali ja pohjaa nykyiselle museotoiminnalle loi vuonna 1938 perustettu Solf museiförening, Sulvan museoyhdistys. (Långbacka, 2023, 13).

3.2 Kotiseutuaate

Yksi museoyhdistyksen perustajista oli kansakoulunopettaja Gunnar Rosenholm (Kuva 2). Rosenholm oli intohimoisesti kiinnostunut historiasta, vanhoista esineistä, kansankulttuurista, sivistämisestä ja opettamisesta. Hän aloitti kansakoulunopettajana Sulvalla vuonna 1936 ja jatkoi opettajana vuoteen 1972. Ensimmäisinä Sulvan vuosinaan Rosenholm keräsi oppilaidensa avustuksella vanhoja esineitä ja loi niistä kokoelman koulumuseota varten. (Stundars r.f. 2012, 7, 11, 13, 19, 21).

Kuva 2. Gunnar Rosenholm Stundarsin käsityöläiskylän avajaisissa 6.6.1969 (Stundars r.f. 1971).

Sulvalaisissa oli innokkaita ja kotiseutuhenkeä uhkuvia henkilöitä ja mainittu Sulvan museoyhdistys avasi interiöörimuseon yhteen kylän taloista, Herrbackan tilalle, vuonna 1947. Interiöörimuseo oli avoinna muutaman vuoden ja suljettiin, koska museona ollut talo tarvittiin muuhun käyttöön. (Stundars r.f. 2012, 21). Vuonna 1958 Sulvan kunta luovutti pitäjänmakasiinin museokäyttöön ja makasiiniin rakennettu kotiseutumuseo avattiin samana vuonna. Museoyhdistyksen toiminta väheni myöhemmin, jolloin vastuu esinekokoelmasta ja museosta siirtyi kunnalle. (Långbacka, 2023, 13).

Sulvan kunta liitettiin Mustasaaren kuntaan vuonna 1972, mikä vaikutti Sulvan museotoimintaan (Rosenholm, 1987, 18–19). Mustasaaren kunta ehdotti perustettavaksi yhdistystä, joka ottaisi vastuulleen museotoiminnan Sulvalla. Tämän ehdotuksen perusteella alkunsa sai Stundars hembygdsförening rf 4.4.1973. Yhdistyksen nimi lyhennettiin myöhemmin muotoon Stundars r.f. (Långbacka 2023, 12, 15).

3.3 Museoalueen rakentaminen

Sulvan museoyhdistyksen tavoitteena oli jo vuonna 1938 saada ”en egen Solvstuga med en samling”, Sulvan tupa, oma kotiseuturakennus, jossa olisi paikka esinekokoelmalle (Rosenholm, 1987, s.15). 1950-luvun loppuun mennessä yhdistyksellä oli ollut muutaman vuoden ajan interiöörimuseo Herrbackenilla ja pittäjänmakasiinissa oli kotiseutumuseo, jonne oli sisustettu näytille myös ”storstuga” eli talonpoikaistalon asuintupa (Hundra år med Gunnar Rosenholm, 1912, 21–23).

Yhdistys suunnitteli torpan ja aitan ostamista vuonna 1939. Torppaa yhdistys ei saanut, mutta vilja-aitasta he tekivät kaupat. Aitta siirrettiin naapurikylästä Munsmosta Sulvan pappilan alueelle, pienen mäen päälle. (Rosenholm, 1987, 14, 18). Tuolle samaiselle mäkiselle peltoalueelle siirrettiin 1960-luvulla ja 1970-luvun alussa lähialueilta tuulimylly, neljä tupaa ja kolme aittaa ja savusauna omasta museosta innostuneiden sulvalaisten toimesta. Tuvista sisustettiin mylärin, plakkisepän, puusepän ja suutarin tuvat. Nämä rakennukset muodostivat Stundarsin käsityöläiskylän, joka vihittiin käyttöön kesäkuussa 1971. (Långbacka 2023, 12, 190, Stundars r.f. 2012, 25)

Gunnar Rosenholmilla oli kunnianhimoinen suunnitelma museon tulevaisuutta varten ja ahkerien vapaaehtoisten avulla Stundarsiin siirrettiin 1970-, 1980- ja 1990-luvulla kymmeniä rakennuksia lisää (Kuva 3) (Långbacka, 2023, 15, 190–191). Rakennusten sisustamista varten museoon etsittiin myös museon aika-kauteen sopivia esineitä, joita vapaaehtoiset keräsivätkin sadoittain. (Rosenholm 1987, 24).

Kuva 3. Stundarsin maalaistalon pihapiiri vuonna 1984. Tuolloin leipomon päätyyn rakennettiin talli (kuvassa vasemmalla), joka siirrettiin Mustasaaren Koivulahdesta. (Nieminen 1984).

Viimeisin Stundarsiin pystytetty rakennus on käsityöläistalo, joka siirrettiin Vaasasta ja rakennettiin Stundarsiin vuosina 2012–2014. Opinnäytetyön kohde savenvalajan tupa siirrettiin Maalahdesta ja pystytettiin museoon vuosina 1975–1976. (Långbacka, 2023, 15, 190–191).

3.4 Gunnar Rosenholmin visio

Stundarsin museo on rakentunut pitkälti Gunnar Rosenholmin vision pohjalta. Rosenholmille oli henkilökohtaisesti tärkeää menneiden aikojen käsityöläisten elämä ja työ ja hänen suunnitelmansa oli rakentaa 1800-luvun käsityöläiskylä, jossa olisi käsityöläisten asuntoja ja verstaita (Kuva 4). Tavoitteena oli luoda miljööt ja interiöörit mahdollisimman eläviksi, kuin niistä olisivat asukkaat vasta lähteneet. Tukholman Skansenin ulkomuseo ja Turun Luostarinmäen museo olivat esikuvina Stundarsille. (Långbacka 2023, 15.)

Kuva 4. Gunnar Rosenholmin luonnos Stundarsin käsityöläiskyläksi (Rosenholm i.a.).

Rosenholm muutti Varsinais-Suomeen Paraisille vuonna 1972, mutta ohjasi tämänkin jälkeen hyvin vahvasti ja yksityiskohtaisesti Stundarsin kehittämistä (Stundars r.f. 2012, 35). Tämä käy ilmi esimerkiksi Rosenholmin kirjeenvaihdossa Stundars ry:n puheenjohtajan Brage Räfsbäckin ja museon toiminnanjohtajan Peter Båskin kanssa. Kirjeissä hän kertoo muun muassa visioistaan, miten museota tulisi laajentaa ja millä rakennuksilla, ohjeistaa miten rakennukset tulisi sisustaa ja mitä esineitä museoon tulisi hankkia. Kunnianhimoisimmassa visiossa päämääränä oli saada Stundarsiin vajaa 100 rakennusta, niin, että kaikki Sulvalla toimineet ammattiryhmät olisivat edustettuna, kullakin ryhmällä oma asuin- ja ulkorakennuksensa museossa (Stundars r.f. 2012, 35).

4 Pappilan torpasta museotuvaksi

4.1 Harmaan kylän tupa

Savenvalajan tupa sijaitsee Stundarsin museossa alueella, jota kutsutaan harmaaksi kyläksi. Harmaan kylän rakennukset ovat vaatimattomia ja niiden on tarkoitus kertoa vähävaraisten tilattomien mäkitupalaisien elämästä (stundars.fi

2024b). Vähävaraisten pienet tulot kuuluivat muuhun kuin rakennusten koristamiseen maalilla, joten myös tämän kylän puiset rakennukset ovat saaneet harmaantua rauhassa auringon ja muiden sääolosuhteiden armoilla. Tästä juontuu kylän nimi.

Harmaassa kylässä on käsityölaisten tupia ja verstaita: kivenhakkaajan tupa, savenvalajan tupa ja verstaas, kupariseppän tupa ja verstaas. Näiden lisäksi on neljä ulkorakennusta. Harmaan kylän etelälaidalla on parantajaeukon tupa ja savusauna, pohjoisella laidalla messinkivalimo. (stundars.fi 2024c.) Savenvalajan tupa siirrettiin Stundarsiin vuosina 1975–1976 Maalahdesta. Asuintuvan parina, sitä vastapäätä, on savenvalajan verstaas, joka siirrettiin museoon vuonna 1977 Vanhasta Vaasasta (Långbacka 2023, 190).

4.2 Savenvalajan tuvan alkuperä

Kuten mainittu on savenvalajan tupa sijainnut alun perin Maalahden kunnassa. Maalahden keskusta on noin 9 kilometriä Stundarsin museosta lounaaseen. Stundarsin opastusmateriaalissa (2021, 49–50) kerrotaan, että nykyisin savenvalajan tupana oleva rakennus on ollut aiemmin asuinrakennus ja sijaitsi Yttermalaxissa. Tuvan historiasta mainitaan myös, että se on ollut Maalahden pappilan torppa. Rakennus myytiin Johan Isak Malmille, joka siirsi sen pappilan mailta Malmin tilalle Yttermalaxiin, josta se siirrettiin Stundarsiin. Opastusmateriaalin tietoihin on kirjoitettu, että tupa olisi rakennettu noin vuoden 1850 tienoilla.

4.2.1 Kultaseppä Sjölund

Kirjassa *Stugornas Stundars* (Långbacka 2023, 64) kerrotaan tuvassa asuneesta kultaseppä Johan Erik Sjölundista. Sjölund, syntyjään Klockars, asui tuvassa Yttermalaxissa 1900-luvun alkupuolella ensin vaimonsa Ewan (o.s. Wälakangas) ja myöhemmin toisen vaimonsa Ida Långströmin kanssa. Sjölund työskenteli muun muassa Pietarissa ja Kristiinankaupungissa ja teki kultaseppän työn lisäksi kelloseppän töitä. Långström asutti tupaa yksin Sjölundin poismenon jälkeen ja elätti itsensä neulomalla villavaatteita.

4.2.2 Pappilan torppa

Tuvan historiasta tiedetään, että se on ollut Maalahden pappilan torppana. Torpan sijaintia tai muita tietoja ei kuitenkaan ollut tiedossa. Lisätietojen saamiseksi otettiin yhteyttä paikallishistorian tuntevaan Maalahden museoyhdistykseen. Museoyhdistyksen avulla saatiin yhteys Maggan Lindholmiin, joka sähköpostiviestissä (Lindholm 2024a) kertoi tietonsa liittyen torppaan. Vanhoja karttoja tutkineet Lindholm, Ronny Granholm ja David Vestergren ovat omissa tutkimuksissaan selvittäneet, että torppa on sijainnut osoitteessa Björkasvägen 7, Pixne, Yttermalax (virallinen osoite on Björkasvägen 7, 66100 Maalahti).

Lindholmin tietojen mukaan torppaa ovat ensimmäisinä asuttaneet Simon Simonsson (Fogde) ja puoliso Beata Jakobsdotter Bonn, jotka ovat merkittynä pappilan torppareiksi Maalahden seurakunnan rippikirjassa vuosilta 1755–1775. Rippikirjassa (Kansallisarkisto i.a.a) on merkintä heistä vuosina 1769–1775. Vuosi 1769 on ensimmäinen vuosi, jolloin on tehty merkintä rippikirjaan pappilan torpparista. Vuoden 1756 Maalahden alueen kartassa on kirkon lähellä rajattu alue ja kirjoitettu *Torp under num. 28*, joka on merkinnyt pappilan torppaa (Kuva 5). Karttaan ei kuitenkaan ole piirretty rakennusta merkiksi torpasta. Tämän kartan merkinnän ja rippikirjan tietojen perusteella torppa voidaan päätellä, että torppa on rakennettu tai sen rakentaminen on aloitettu vuosien 1756 ja 1769 välillä. Mikäli tämä tieto pitää paikkansa, on rakennus huomattavasti vanhempi kuin mitä Stundarsin museon nykyisissä tiedoissa on merkittynä.

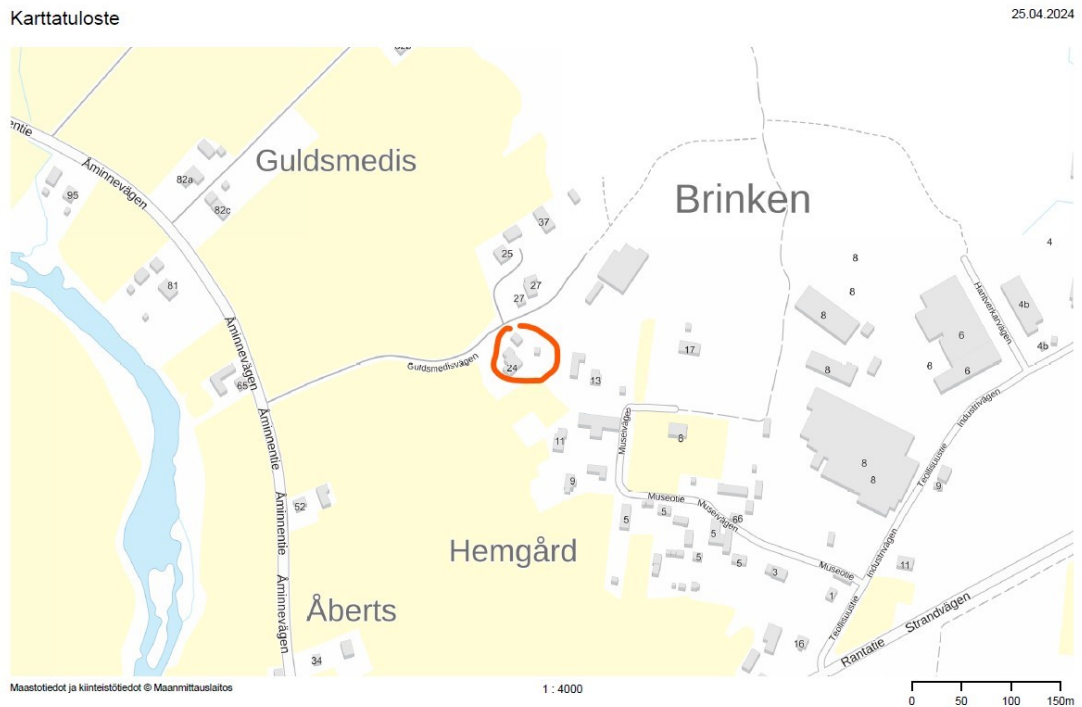
Kuva 5. Pappilan torpan alue vuoden 1756 kartassa. Torpan alue on ympäröity mustalla renkaalla (Erik Klingius 1756).

Lindholmin tekemän sukuselvityksen mukaan Simon Simonsson kuoli vuonna 1778. Lindholmin mukaan on ollut vaikeaa selvittää, kuka asui torpassa Simonssonin kuoltua. Ei ole tietoa, milloin maanviljelijä Johan Isak Malm osti torpan ja siirsi sen tilalleen. Gunnar Rosenholmin tietojen (Rosenholm i.a.c) mukaan Malm oli syntynyt vuonna 1837 ja kultaseppä Sjölund muutti torppaan vuonna 1912, tosin hänet mainitaan esimerkkinä vuokralaisesta eli häntä aiemmin on ollut muitakin vuokralaisia. Näiden tietojen perusteella voidaan olettaa, että Malm osti ja siirsi torpan 1800-luvun puolivälin jälkeen tai 1800-luvun lopulla.

4.3 Siirto museoon

Yttermalaxista entinen pappilan torppa ja kultaseppän asuintupa siirrettiin Stundarsin museoon Sulvalle vuosina 1975–1976. Rakennuksen lahjoitti Stundarsille Adele Malm (Långbacka 2023, 64, 190). Stundarsin omiin tietoihin ei ollut

aiemmin merkitty, mistä osoitteesta rakennus on siirretty museoon. Asiaa kysyttiin kultaseppä Sjölundin sukulaiselta Ulrika Smeds-Fagernäsiltä, joka muisti ja kertoi tarkan sijainnin. Rakennus on sijainnut tien varrella, joka nykyisin tunnetaan Guldsmedisvägen (suomeksi Kultasepäntie) nimellä (Kuva 6). (Smeds-Fagernäs 2024).

Kuva 6. Paikka, jossa rakennus sijaitsi Yttermalaxissa on ympäröity punaisella (Maanmittauslaitos 2024).

Savenvalajan tuvan siirrosta ei ole paljon tietoa Stundarsin arkistossa. Tupa ja sen siirto mainitaan muutaman kerran Gunnar Rosenholmin kirjeissä 1970-luvulta Stundars ry:n silloiselle puheenjohtajalle Brage Råfsbäckille. Kirjeissä vain mainitaan siirto, eikä varsinaisesta siirtopäivämäärästä tai rakennuksen pystyttämisestä ole tietoa. Rosenholm ja Råfsbäck kävivät keskustelua muun muassa Rosenholmin visiosta, jossa jokaisella museon käsityöläisellä olisi tupa ja versta. Råfsbäck ilmeisesti vastusti tätä ideaa ja vetosi muun muassa siihen, että tuvat tulevat olemaan liikaa toistensa kaltaisia. Rosenholm myös ehdotti, että tulevaan savenvalajan tupaan sisustettaisiin sekä asuintupa että versta. (Rosen-

holm i.a.a.) Tämä idea ei kuitenkaan edennyt, vaan savenvalaja sai erillisen vers-
tasrakennuksen vuonna 1977, kun Vanhasta Vaasasta siirrettiin tarkoitukseen
sopiva rakennus.

Gunnar Rosenholmin kirjoittamassa museon opastusmateriaalissa kerrotaan,
että rakennuksen purkivat ja pystyttivät timpurit Sigfrid Granback ja Bo-Göran
Stenberg Maalahdesta. Rosenholm kirjoittaa, että timpurit joutuivat tekemään re-
konstruktioita, että he pystyivät palauttamaan alkuperäisen huonejärjestyksen,
jossa oli eteinen, tupa ja päätykamari. Kultaseppä Sjölundin verstaas oli raken-
nettu tuvan alkuperäiseen eteiseen (Rosenholm i.a.c). Tästä syystä Rosenholm
on mahdollisesti ehdottanut, että savenvalajan verstaas voisi olla samassa raken-
nuksessa kuin asuintupa, olihan siellä verstaas valmiina.

Stundarsin museon kuva-arkistossa on kolme valokuvaa tuvasta Malmin tilalla
Yttermalaxissa ennen siirtoa, joista tässä on kaksi (Kuva 7 ja Kuva 8). Kuvissa
tupa on hyvin samankaltainen kuin nykyään. Suurin ero on pieni kuisti, jollaista ei
ole tuvassa enää nykyään.

Kuva 7. Tupa Malmin tilalla Yttermalaxissa ennen siirtoa. Kuvassa tuvan etupuoli.
(Stundars r.f. 1970–1976).

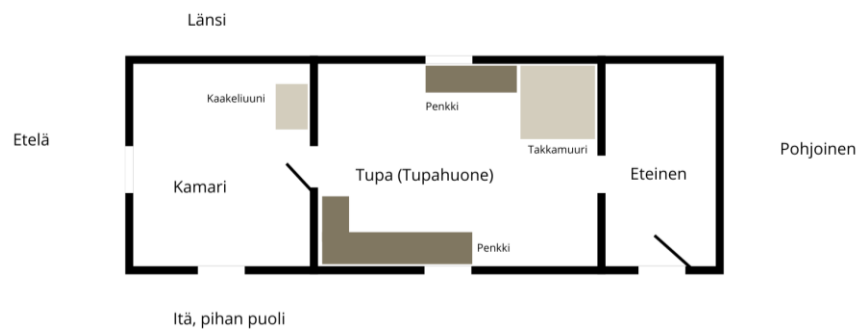
Kuva 8. Tupa Malmin tilalla Yttermalaxissa ennen siirtoa. Kuvassa tupa takaa kuvattuna. (Stundars r.f. 1970–1976).

Rosenholm ei kerro mitä rekonstruktioita tehtiin, mutta vertaamalla kuvaa, jossa rakennus on Stundarsissa 1980-luvulla (Kuva 9) ja kuvia, joissa rakennus on vielä vanhalla paikallaan Yttermalaxissa (Kuva 7 ja Kuva 8), voi nähdä ainakin hirsi-seinää paikatun, koska ulko-oven paikka on vaihtunut. Kuvassa 10 on savenvälälajin tuvan pohjapiirros ja nykyinen huonejako. Kuvien (Kuvat 7,8 ja 9) perusteella voi päätellä, että verstaan vuoksi rakennukseen oli tehty uusi sisäänkäynti ulkoa tupahuoneeseen ja tämän sisäänkäynnin suojaksi oli tehty kuisti. Verstaaseen on todennäköisesti kuljettu tupahuoneen kautta. Verstaaseen on tarvittu valoa, joten alkuperäisen oviaukon kohdalle on tehty ikkuna, joka on kuvassa kuistin oikealla puolella. Kun rakennus on pystytetty museoon, on oviaukko palautettu alkuperäiselle paikalleen verstaan ikkunan kohdalle. Kuvissa näkyy kaksi savupiippua, koska verstaaseen on tehty oma tulisija. Nykyään savenvälälajin tuvassa on yksi savupiippu tuvan takkamuuria varten. Ikkunat on vaihdettu vanhemman tyyliin: T-karmilliset ikkunat on korvattu klassisilla kuusiruutuisilla ikkunoilla.

Kuva 9. Savenvälajan tupa museoalueella 1980-luvulla (Båsk 1980–1989). Tämä on vanhin valokuva Savenvälajan tuvan julkisivusta Stundarsin museon arkistossa.

Savenvälajan tupa

Kuva 10. Savenvälajan tuvan pohjapiirros ja huonejako (Lind 2024).

4.4 Muutos museon tuvaksi

Nykyisin savenvalajan tupana tunnettu rakennus ei ole siis ollut sellainen alun perin vaan rakennettu ja sisustettu sellaiseksi Stundarsin museon tarpeita varten. Ei ole tietoa onko mallina ollut oikea savenvalajan tupa tai millä muulla perusteella tupaan on tehty tyyliin ja sisustukseen liittyviä ratkaisuja. Stundarsin museonjohtajan Gunilla Sandin (Sand 2024) mukaan Rosenholm matkusti Parrisilta Stundarsiin aktiivisesti vielä 1970-luvulla ja ohjasi tällöin paikan päällä museotupien ja muiden museon rakennusten rakentamisesta ja sisustamista. On siis mahdollista, että Rosenholm on itse ollut sisustamassa savenvalajan tupaa ja tekemässä päätöksiä sen interiöörin suhteen.

Stundarsin arkistossa on Rosenholmin kirjoittama museokäsikirja, jossa hän antaa ohjeita museon suunnitteluun ja hoitoon. Museokäsikirja on ajoittamaton, mutta se on luultavasti 1970- tai 1980-luvulta. Käsikirjassa otsikon *Vad vill man visa*, mitä halutaan näyttää (yleisölle), alla neuvotaan museorakennusten interiöörien luomisessa. Rosenholm käyttää tässä yhteydessä sanaa *rekonstruktion*, rekonstruktio, joka suomen kielessä viittaa kopiointiin tai alkuperäistä vastaavan version luontiin.

Ohjeiden mukaan ensiksi on valittava aikakausi, jonka mukaan rekonstruktio tehdään. Rosenholm suosittelee helppoa 1800-luvun puoliväliä. Huonekalujen ja esineiden tyylin ei tarvitse olla yhtenäinen ja mukana saa olla eri-ikäistä esineistöä, mutta luonnollisesti valittua aikakautta nuorempaa ei saa olla. Hän kehottaa huomioimaan tarkasti kodin sosiaalisen karaktäärin, yhteiskunnallisen aseman. Museotuvan asukkaalle tuli valita ammatti ja päättää minkä kokoinen perhe hänellä on. Mitä enemmän esineitä oli alkuperäisestä miljööstä sen parempi. Rekonstruktioyötä tuli ohjata perukirjat ja suullinen perinne. Interiööreistä ei saanut tehdä liian hienoja, mikä oli Rosenholmin mukaan usein vaarana, koska museot halusivat asettaa esille parhaimmat esineensä. (Rosenholm i.a.b, 14.) Voidaan olettaa, että näitä ohjeita ja periaatteita on noudatettu myös savenvalajan tuvan näyttelyä tehtäessä, varsinkin, jos Rosenholm on itse ollut mukana.

Harmaassa kylässä, jossa savenvalajan tupa on, rakennukset ovat vaatimattomia ja kuluneen näköisiä. Harmaantuneiden puupintojen joukossa näkyy vain jonkin verran keltaista ja punaista maalia ovissa ja ikkunoissa. Myös savenvalajan tupa on tällainen, ulkona tuvan julkisivu on harmaa ja väripilkkuna on punainen ulko-ovi. Tietävästi rakennuksen julkisivu on tyyliltään ollut samanlainen siitä lähtien kun se siirrettiin Stundarsiin ja siitä tehtiin savenvalajan tupa. Vanhin valokuva savenvalajan tuvan julkisivusta Stundarsin museon arkistossa on 1980-luvulta (Kuva 9). Savenvalajan tupa on siinä samantyylinen mitä se on nykyään.

Rosenholm on kirjoittanut museolle opastuksia varten dokumentin, johon hän on kirjoittanut tietoja rakennuksista ja niiden esineistä. Tämä opastusmateriaali on mahdollisesti kirjoitettu 1970-luvun lopulla tai 1980-luvulla. Opastusmateriaalissa on mainittu joitakin savenvalajan tuvan tärkeimpiä esineitä, tietoja niiden alkuperästä ja sijainnista tuvassa (Rosenholm i.a.c). Opastusmateriaalin mukaan monet tuvan esineet ovat peräisin Sulvan alueelta, useasta eri talosta.

Museon arkistossa vanhimmat valokuvat savenvalajan tuvan sisätiloista ovat 1980-luvulta. 1970-luvulta on kaksi valokuvaa, jossa savenvalajan tuvassa valetaan kynttilöitä takan edessä. Näissä 1970-luvun kuvissa sisätiloja näkyy taustalla vain vähän. Valokuvia on tupahuoneesta ja kamarista, eteisestä ei ole vanhoja kuvia. Opastusmateriaalin tietojen ja valokuvien perusteella voidaan päätellä miltä savenvalajan tuvassa on näyttänyt vuonna 1970-luvun lopulla, kun se on avattu yleisölle.

Stundarsin museon arkistossa on kaksi vanhaa kuvaa (Kuva 11 ja Kuva 12), joissa näkyy melko hyvin tupahuone ja kamari. Kuvat on otettu 1980-luvun lopulla tai 1990-luvun alussa. Kuvien perusteella tupahuone (Kuva 11) on muutama esineen sijaintia lukuun ottamatta samankaltainen kuin nykyään. Kuvassa 11 tupahuoneen seinillä on paperointi, joka on roiskemaalattu, katto on maalattu vaalealla maalilla ja lattia on maalaamaton. Seinien paperointi ja katon maali-pinta on uusittu vuosien varrella, mutta sama tyyli on säilytetty. Kamarin (Kuva 12) sisustus on sen sijaan erilainen kuin nykyään, esineitä on siirretty. Kuvassa

12 ikkunan edessä on pöytä, joka on nykyään huoneen toisen ikkunan edessä. Pöydällä oleva kirstu on siirretty museon esinevarastoon säilöön. Lipaston päällä on pöytäpeili, jonka nykyinen sijainti on tuntematon. Huoneessa on ollut myös kangaspuut (näkyvät kuvan 12 oikeassa alareunassa). Ei ole tietoa miksi kamarin alkuperäistä sisustusta on vuosien varrella muutettu.

Kuva 11. Tuvan interiööri 1980-luvun lopulla tai 1990-luvun alussa (Rabb 1988–1995).

Kuva 12. Kamarin interiööri 1980-luvun lopulla tai 1990-luvun alussa (Rabb 1988–1995).

Savenvalajan tuvan pariaksi, savenvalajan verstaaksi, siirrettiin rakennus Vanhasta Vaasasta vuonna 1977. Verstas (Kuva 13) on savenvalajan tupaa vastapäätä. Siirretty rakennus ei ollut verstaas, vaan savenvalajan tuvan tavoin siitä tehtiin verstaas museota varten. Verstaan rakentamisessa ja interiöörin sisustamisessa oli mukana Runar Nieminen, joka oli savenvalaja isänsä ja isoisänsä tavoin. Verstaan esineistö on valtaosin peräisin hänen isänsä Erik Wilhelm Nissasin ja isoisänsä Arvo Niemisen verstaista. (Rosenholm 1987, 33–34.)

Kuva 13. Savenvalajan versta Harmaassa kylässä. Savenvalajan tupa näkyy vasemmalla verstaan takana. (Lind 2024)

5 Konservointisuunnitelma

5.1 Konservointisuunnitelma

Konservointisuunnitelmaa varten savenvalajan tuvan interiöörin ja esineistön nykytila dokumentoidaan kuvallisesti ja kirjallisesti. Interiööriin kuuluvat osat käydään läpi ja niiden materiaalit ja valmistustekniikat kirjataan ja niiden kunto tutkitaan. Rakennuksen julkisivu ja rungon osia tutkitaan myös, koska interiööri ja esineistö eivät säily, ellei rakennuksen runko ole kunnossa.

Savenvalajan tuvan esineistö on oma kokoelmansa, joka yhdessä interiöörin kanssa muodostaa savenvalajan tuvan näyttelyn. Kokoelmaan kuuluu kymmeniä esineitä, joten niiden konservointia tarkastellaan yleisemmällä tasolla eikä esine kerrallaan.

Esineistö inventoidaan, tarkastetaan niiden säilytys- ja näyttelyolosuhteet ja niiden kunto kartoitetaan. Esineistön inventoinnissa tutkitaan mitä esineitä näyttelyssä eli savenvalajan tuvassa on ja verrataan tietoihin siitä mitä näyttelyssä tulisi olla. Apuna inventoinnissa käytetään museon aikaisempia luettelointeja ja verrataan inventointihetken tietoja ja havaintoja näihin. Kaikki museon esineet pitäisi olla luetteloitu joko museoesineiksi tai rekvisiitaksi. Museoesineet ovat objekteja, jotka katsotaan museon kannalta merkityksellisiksi ja arvokkaiksi. Museoesineitä käytetään osana näyttelyitä tai niitä pidetään tallessa säilytystiloissa. Rekvisiittaesineet ovat osa käyttökokoelmaa ja niitä voidaan käyttää museon toiminnassa. Museoesineiden säilyminen ja konservointi on ensisijaista rekvisiitaksi luokiteltuihin verrattuna.

Stundarsin kokoelmien tiedot on pääsääntöisesti digitoitu ja siirretty verkkopohjaiseen tietokantaan. Stundars käyttää kokoelmanhallintaan MuseumPlus-järjestelmää. MuseumPlus Ria on sähköinen kokoelmanhallintajärjestelmä, joka on kansainvälisen zetcom -yrityksen hallinnoima palvelu. MuseumPlus-järjestelmään on lähtökohtaisesti lisätty kaikki Stundarsin museoesineiksi esineet. Rekvisiitaksi merkityt esineet ovat luetteloituna museon omassa arkistossa.

Inventoinnissa tarkastetaan myös kuuluvatko esineet tupaan vai ovatko ne väärässä paikassa museon tämänhetkisten tietojen mukaan. Tupaa on käytetty vuosien ajan erilaisten tapahtumien kuten käsityöläispäivän yhteydessä, ja sitä ovat käyttäneet museon ulkopuoliset henkilöt. Näin on mahdollista, että tuvassa on ylimääräisiä esineitä ja sinne kuuluvatkin esineet ovat väärässä paikassa. On todennäköistä, että tuvassa on myös esineitä, joita ei ole luetteloitu museon esineisiin tai rekvisiitaksi. Valitettavasti museon aikaisempiin toimintatapoihin on kuulunut se, että museorakennuksiin on tuotu esineitä ilman luettelointia tai minikäänlaisia tietojen kirjaamista. Näiden esineiden kohdalla on tehtävä päätös luetteloimisesta ja lisäämisestä museon kokoelmiin.

Tiedot esineistä, niiden lukumäärästä ja sijainnista helpottavat museon kokoelmanhallintaa ja antavat kuvan siitä, mistä esinetyypeistä ja materiaaleista museon kokoelmat koostuvat. Tämä taas helpottaa esimerkiksi esineiden säilytys- ja näyttelyolosuhteiden suunnittelemista.

Savenvalajan tuvan eteisessä on näyttely perinteisistä pohjalaisista vuodetekstiileistä ja tähän liittyen halutaan tuvan kamari sisustaa, niin että siellä vuodetekstiilit olisivat esillä sängyssä. Kamari ei ole osa näyttelyä tällä hetkellä, vaan vierailijoiden pääsy rajautuu eteiseen. Kamarin ottaminen osaksi näyttelyä vaatii sen, että ihmiset kulkevat tuvan lävitse. Konservointisuunnitelmassa huomioidaan tämä kamarin mukaan ottaminen näyttelyyn.

5.2 Nykytilanteen dokumentointi

Savenvalajan tuvan interiööri ja esineistö on dokumentoitu ja tutkittu konservointisuunnitelmaa varten helmi- ja maaliskuussa 2024. Samassa yhteydessä on silmävaraisesti tutkittu myös rakennuksen runko ja julkisivut.

5.2.1 Rakennuksen runko ja julkisivu

Savenvalajan tupa on pohjakaavaltaan sivukamaritupa. Kapeassa ja pitkässä rakennuksessa on peräkkäin kolme huonetta: eteinen, tupa ja kamari. Rakennuksessa on hirsirunko ja se lepää lohkokivistä tehdyn matalan perustuksen päällä. Hirsirunko on vuorattu maalaamattomalla pystyrimalauoituksella. Kuvassa 12 on savenvalajan tupa kuvattuna syksyllä 2024.

Rakennuksessa on neljä ikkuna-aukkoa, joissa on ns. kuusiruutuiset ikkunat eli kaksi kolmeruutuista ikkunapokaa vierekkäin. Ikkunat ovat yksinkertaiset eli niissä on vain uloimmat ikkunapuitteet. Vesikatteena on tuohimalkakatto. Katolla on tervattuja malkoja, joiden alla on huopakatto. Katolle on asennettu uudet malat vuonna 2021, jolloin kattoon on tehty myös muita tarvittavia korjauksia kuten vaihdettu katteen aluslaudoitus ja asennettu uudet puiset rännit.

Kuva 14. Savenvalajan tupa syksyllä 2024 (Lind 2024).

Rakennuksen pystyrimalautoitusta ei ole käsitelty millään pintakäsittelyaineella, joten se on harmaantunut ja lahoaa auringon ja kosteuden vaikutuksesta. Lautoituksen pinnalla on sammal- ja leväkasvustoa. Vuorilautoituksen alalaita on paikoitellen pahastikin lahonnut kosteuden vuoksi. Tähän on syynä sekä ympäröivä kasvillisuus että lumi. Rakennuksen itäseinällä on kukkapenkki, jonka kasveista siirtyy kosteutta vuorilautoitukseen ja kivijalkaan.

Harmaantunut ja kulunut julkisivu on osa museon Harmaan kylän tarinaa, mutta vuorilautoituksesta täytyy pitää huolta ja tarvittavat korjaukset tehdä. Vuorauksen tehtävä on suojata rakennuksen runkoa, mitä huonokuntoinen vuoraus ei enää tee (Laine & Orrenmaa 2012, 86). Esimerkiksi lahonnut lautoituksen alareuna ei enää suojaa hirsirunkoa ja se täytyy korjata ennen kuin hirsiiin tulee lahovaurioita. On myös hyvä ennaltaehkäistä vaurioita ja siirtää liian lähellä rakennusta oleva kukkapenkki kauemmas.

Rakennuksen ylä- ja alapohjan kunto on tarkastettu yhdessä Stundarsin museon rakennusvastaavan Jonathan Hemmingin kanssa huhtikuussa 2024. Yläpohjassa katon aluslaudoituksessa oli havaittavissa hometta. Aluslaudoitus on uusittu vuonna 2021, joten homeen ilmaantuminen jo tässä vaiheessa on huolestuttavaa. Ongelma johtunee huonosta ilmanvaihdosta. Katon (räystäään) ja seinän väli on avoin, mutta tämä ei ilmeisesti poista tarpeeksi kosteutta. Hemmingin ehdotuksena on avata vanha, nyt suljettu tuuletusluukku eteläseinältä ja lisätä pieni luukku pohjoiselle seinälle. Läpiveto lisää ilmanvaihtoa ja kuivattaa yläpohjaa.

Savenvalajan tuvan lattia on tehty latomalla lankut kannatinhirsien päälle. Eristystä ei ole. Alapohjan kuntoa voi tarkkailla lattialuukusta, joka on rakennuksen kamarissa. Luukku on pieni ja perustus matala, joten alapohjan kunnon näkee hyvin rajallisesti luukusta kurkistamalla. Kamarin luukusta näkee vain kyseisen huoneen alla olevat rakenteet, ei siis ole tietoa, mikä on tilanne tuvan ja eteisen kohdalla. Perusteellisesti alapohjan kunnon pystyy tutkimaan vain lattialankkuja irrottamalla.

Kurkistamallakin näkee, että ryömintätilassa on rakennusjätettä ja muuta orgaanista materiaalia, joka on jäänyt sinne todennäköisesti rakennusvaiheessa ja remonttien yhteydessä. Jäte ja orgaaninen materiaali estävät ilman liikkumisen ja näin alapohjan tuulettumisen, lisäksi ne ovat myös ravintoa lahosienille (Laine & Orrenmaa 2012, 40).

Kivijalassa on tuuletusluukut, mutta matala perustus ja ylimääräinen materiaali ryömintätilassa tekevät ryömintätilan tehokkaasta tuulettumisesta vaikeaa. Lisäksi tuuletusluukkuja on vain kaksi ja molemmat kamarin kohdalla eli vain yhdessä päässä rakennusta. Yksi luukuista on päädyssä ja toinen sivulla. Kosteu- den takia riskinä on lattialankkujen ja lattian kannatinrakenteiden lahoaminen (Laine ym, 2012, 100).

Rakennuksen kivijalkaperustus on ollut alun perin korkeampi, kivijalka on vajonnut maahan ajan kuluessa. Stundarsin museoalueen maaperä on hyvin savi- nen, kostea ja pehmeä (Riktlinjer för museisamlingarna vid Stundars r.f 2019,

18). Ongelmallinen maaperä aiheuttaa sen, että kaikki rakennukset alueella vajoavat hiljalleen. Monia rakennuksia on jo vajoamisen takia nostettu ja joidenkin kohdalla myös maaperää perustusten alla on korjattu esimerkiksi lisäämällä sora. Kesällä 2024 kahden rakennuksen perustusten alle maaperään lisättiin vaahtolasimurskaa maaperän liiallisen kosteuden hillitsemiseksi ja rakennusten vajoamisen estämiseksi. Myös savenvalajan tupa tulee lähivuosina nostaa ja maaperää muokata esimerkiksi vaahtolasimurskalla, mikäli se todetaan toimivaksi vaihtoehdoksi niissä rakennuksissa, joissa sitä on käytetty. Ryömintätila tulisi kuitenkin puhdistaa mahdollisimman pian ja ilman tehokkaampi kulkeminen tilassa varmistaa.

5.2.2 Eteinen

Eteinen on rakennuksen pohjoispäädyssä (Kuva 15). Ulko-ovi ja sen yläpuolinen pieni ikkuna ovat huoneen itäseinällä. Huoneen eteläseinällä on ovi tupaan. Eteiseen on keväällä 2023 rakennettu näyttely perinteisistä pohjalaisista vuode-tekstiileistä, tämä näyttely on esillä kesäsesonkien ajan. Näyttelyä varten huoneeseen on kesällä 2024 asennettu kohdevalot.

Eteisessä on pysyvänä esineistönä kaksi näyttelypöytää ja niiden yläpuolella näyttelytangot, tuoli, kirjoituspöytä, taulu, astiakaappi, lasten sänky, kaksi kappaletta käsimmellyn kiviä ja kalastusverkko. Näyttelyssä olevat tekstiilit tuodaan eteiseen keväällä ja viedään pois syksyllä.

Eteisessä kaksi seinistä on savirapattu ja niille on tehty roiskemaalitus tempera- tai liimamaalilla. Kaksi seinää on hirsipinnalla. Lankkulattia on mahdollisesti suopakuurattu. Laipion eli sisäkaton laudat ovat uusia ja ne on petsattu ruskeaksi.

Kuva 15. Savenvalajan tuvan eteinen ulko-ovelta päin kuvattuna (Lind 2024).

5.2.3 Tupa

Tupa on keskellä rakennusta ja se on eteistä ja kamaria suurempi huone. Idän puoleisella seinällä on kaksi ikkunaa ja lännen puolella yksi. Pohjoisen puoleisella seinällä on ovi eteiseen ja sitä vastapäätä eteläisellä seinällä ovi kamariin. Länsi- ja pohjoisseinän nurkassa, porstuan oven vieressä on takkamuuri.

Kuvassa 16 tupa on kuvattuna eteisen suunnalta. Kuvassa näkyy takka, rakennuksen länsiseinä ja kamarin ovi. Takan vieressä länsiseinällä on penkki, joka toimii myös polttopuiden säilytyspaikkana. Samalla puolella huonetta on iso astiakaappi. Toisella puolella huonetta itä- ja eteläseinällä on kiinteät seinävieruspenkit ja niiden välissä nurkkakaappi (Kuva 17). Penkkien edessä on pöytä. Itäseinällä on seinäkaappi ja pohjoisseinällä porstuan oven vieressä sivustavedettävä sänky (Kuva 18). Näiden kalusteiden lisäksi huoneessa on esimerkiksi tauluja, peili, kehto, tuoleja, rukki, erilaisia käsityövälineitä, saviastioita ja muita ruuanvalmistukseen ja säilömiseen liittyviä esineitä.

Kuva 16. Savenvalajan tuvan tupa eteisen suunnalta kuvattuna (Lind 2024).

Kuva 17. Tupa eteisen suunnalta kuvattuna (Lind 2024).

Kuva 18. Tupa kamarin suunnalta kuvattuna (Lind 2024).

Tuvan seinät on paperoitu ruskealla paperilla, joka on maalattu keltaiseksi ja siihen tehty roiskemaalaukset punaisella ja valkoisella maalilla. Maali on mahdollisesti liimamaali. Ikkunapuitteet, -karmit, -listat ja ovet, ovien karmit ja listat on maalattu siniseksi. Maali on mahdollisesti pellavaöljymaalia.

Tuvassa on lankkulattia, joka on mahdollisesti suopakuurattu, mutta muuta pintakäsittelyä siinä ei ole. Laipio rakentuu poikittaisista kannatinhirsistä, joiden päällä on lautoja pitkittäissuunnassa. Laudat on ladottu limittäin kahteen kerrokseen. Katto on maalattu valkoiseksi mahdollisesti liimamaalilla. Takan vieressä, porstuan oven edessä on katossa kaksi takkihirttä, jotka yleensä ovat tuvissa mitaltaan seinästä seinään. Nämä takkihirret ovat kuitenkin lyhyemmät ja ulottuvat noin puoleen väliin huonetta.

5.2.4 Kamari

Kamari on rakennuksen eteläpäädyssä. Huoneessa on kaksi ikkunaa, yksi idänpuoleisella seinällä ja toinen etelän puoleisessa päädyssä. Pohjoisella seinällä on tuvan ja kamarin välinen ovi. Pohjoisella seinällä oven vieressä on myös kaakeliuuni. Kuvassa 19 on kamari kuvattuna pihan puoleisen ikkunan luota.

Kuva 19. Kamari pihan suunnalta kuvattuna (Lind 2024).

Kamari on sisustettu makuuhuoneeksi ja siihen tarkoitukseen liittyen huoneessa on sivustavedettävä sohva, pieni pöytä, lipasto, kaappikello, tauluja ja pieniä koriste-esineitä. Kamarissa isoin ongelma on sen toiminta varastona, johon sitä ei ole tarkoitettu. Huoneessa on siis sinne kuuluvan esineistön lisäksi ylimääräistä tavaraa. Ylimääräisenä huoneessa on tekstiilien valmistukseen liittyvää esineistöä kuten härveli, pellavaloukku ja penkkikarsta (Kuva 20). Lisäksi on useita tuoleja, saviastioita, saha, hylkeennahkainen laukku ja kelkka.

Katto on rakenteeltaan ja pintakäsittelyltään samanlainen kuin tuvassa. Myös seinät paperoitu samalla tavalla ja samalla materiaalilla kuin tuvassa. Paperi on maalattu vaaleanpunaiseksi ja siinä on roiskemaalaukset valkoisella ja keltaisella. Kamarin lankkulattia on maalattu punaiseksi.

Savenvalajan tuvan kamarissa on kaakeliuuni, joka ei ole ollut alkujaan rakennuksessa, mutta joka muodostaa mielenkiintoisen yhteyden savenvalajiin. Kaakeliuuni on siirretty ja koottu tupaan vasta 1980-luvulla. Kaakeliuuni on peräisin Vaasasta, Kloosin talosta, joka purettiin Vanhassa satamassa. Kaakeliuunin purussa ja pystytyksessä mukana olleen Stundarsin entisen toiminnanjohtajan Peter Båskin mukaan kaakeliuunin olisi valmistanut savenvalaja Vanhassa satamassa (Båsk, 20.4.2024). Gunnar Rosenholmin keräämän tiedon mukaan (Rosenholm i.a.c) savenvalaja Erik Nissas (1862–1927), Runar Niemisen isoisä, oli kisällinä vuosina 1878–1881 Vanhassa satamassa savenvalaja Johan Smedmanilla. Tuolla aikavälillä Vaasassa oli kolme kaakeliuunin- ja ruukuntekijää. Kyseessä saattaa olla siis Smedmanin valmistama kaakeliuuni. Riittävän tulon saamiseksi käsityöläisillä saattoi olla taitoja useammalta alalta. Esimerkiksi savenvalaja teki saviastioiden lisäksi uunikaakeleita ja jopa muurarin töitä. (Leppänen 2020, 82-83).

Kuva 20. Kamari kaakeliuunin suunnalta kuvattuna. Lipaston ja ikkunan edessä on tekstiilien valmistukseen liittyvää esineistöä. (Lind 2024).

5.3 Interiöörin konservointisuunnitelma

Eteisen rakenteet ja pintakäsittelyt ovat hyvässä kunnossa, eikä siellä ole tarvetta interiöörin konservoinnille. Savirappaus on tehty vuosina 2009–2010 osana hanketta, jonka teemana oli savi rakennusmateriaalina. Savirappaus ei siis ole ollut museaalinen päätös, vaan eteisen seinät ovat sopineet hankkeen tarpeisiin esitellä savea rakennusmateriaalina. Tätä tietoa ei ole esillä missään ja näyttelyssä vierailevalle saattaa jäädä käsitys, että seinien osittainen rappaus olisi ollut tapana entisaikaan tai että juuri savenväläajan tuvassa olisi seinät rappattu. Vaikka kyseessä on vain yksityiskohta, on se kuitenkin merkittävä museossa, jonka yksi painopiste on rakennusperintö. On suositeltavaa esimerkiksi lisätä seinälle kyltti hankkeesta väärinkäsitysten välttämiseksi.

Tuvassa ja kamarissa on interiöörin suhteen kaksi ongelmaa, jotka pitää korjata. Kyseessä ei ole vakavia koko rakennusta ja sen kuntoa uhkaavia ongelmia, vaan pienempiä pinnallisia ja esteettisiä ongelmia. Isompi ongelma on esi-
neistön turvallisessa säilymisessä.

Tuvassa idänpuoleisella seinällä, katonrajassa, paperointi on lähtenyt irti hirrestä. Katon maalipinnassa on samassa kohdassa nähtävissä vesivaurio. Katto on vuotanut ja sisälle päässyt vesi on vaurioittanut katon maalipintaa ja seinän paperointia. Seinälle on kiinnitetty kaksi kerrosta paperia liimalla, päällimmäinen paperi on maalattu liimamaalilla. Vesi on liuottanut tämän liiman ja paperi on irronnut. Paperi on jonkin rypistynyt ja maalipintaan on tullut vesivaurioita. Kyseessä on uusi paperi, ei siis rakennuksen alkuperäinen pintakäsittely. Vaurioitunut kohta voidaan korvata uudella paperilla ja maalata se samalla tyyllillä kuin muu paperointi.

Seinien paperointiin on käytetty modernia paperia, jonka korvaamista muulla paperityypillä on syytä harkita. Kun huomioidaan ajallinen (1870–1920) ja yhteiskunnallinen (käsityöläinen) konteksti paperointiin sopisi esimerkiksi sanomalehtipaperi, vanhat asiakirjat tai lumppupaperi. Erona nykyiseen rullapaperiin on, että nämä vanhat paperiset vaihtoehdot ovat arkkeja, lumppupaperi on yleensä ollut myös paksua. (Rinne 2018, 148, 155) Seinille liimattaessa näiden arkkien väliin jää saumoja eri tavalla kuin rullapaperissa, paperien pinta on myös epätasainen eikä täysin sileä. Sanomalehdistä, vanhoista asiakirjoista tai lumppupaperista tehty paperointi on vähemmän teollisen ja modernin tuntuinen ja näköinen kuin rullapaperi. Kamarin seinät on paperoitu samoin kuin tuvassa, joten sama korjaus sopii sinnekin.

Katon maali tuvassa ja kamarissa on useissa kohdissa huonokuntoinen ja se lähtee suikaleina irti. Syy on todennäköisesti katon maalaamiseen käytetyssä liimamaalissa, mutta myös olosuhdevaihtelut ovat voineet tämän aiheuttaa. On mahdollista, että maalin valmistuksessa on käytetty liikaa liimaa. Talo kautta aikojen – Kiinteän sisustuksen historia -teoksessa (Heikkinen, Heinämies, Jaatinen, Kaila & Pietarila 1989, 39) kerrotaan, että liiallinen liiman käyttö tekee

maalikerroksesta kovan ja aiheuttaa pinnan lohkeilun. Irtonaisen maalin lisäksi katossa on nähtävissä kosteuden aiheuttamia ruskeita tahroja.

Kattoa ei ole välttämätöntä maalata uudestaan. Katto on maalattu viimeksi vuonna 2008. Katto kuitenkin harjataan puhtaaksi huonosta maalista, ettei maalihuutaleita putoile esineistön ja vierailijoiden päälle. Mikäli tässä harjausvaiheessa tulee esille, että maali on koko katossa hyvin heikosti kiinni puupinnassa, on parempi poistaa vanha maali kokonaan ja maalata katto uudelleen. Rakennus on talvella kylmä ja kostea ja tämän vuoksi on mietittävä, voitaisiinko kosteudelle herkkä liimamaali korvata jollain muulla maalilla.

Kamarissa on lattialla ja esineiden päällä hienoa puujätettä, joka on tullut katon läpi vuonna 2021 tehdyn vesikateremontin aikana. Esineistöä ja interiööriä ei tuolloin suojattu ennen remonttia, eikä remontin jälkiä rakennuksessa ole siivottu remontin jälkeen. Tämä ongelma näkyy myös muissa museorakennuksissa. Museon käytäntöön ei ole aiemmin kuulunut interiöörin ja esineistön suojaus kunnostustöiden aikana. Varsinkin esineistön suojaaminen vie vähemmän resursseja kuin esineistön puhdistaminen pölystä ja liasta remontin jälkeen.

Koko tuvassa on nähtävissä likaa, pölyä, kuolleita hyönteisiä ja jyrsijöiden ulostetta. Museon toiminnassa on aikaisemmin ollut mukana vapaaehtoisia, jotka ovat siivonneet museotuvat säännöllisesti. Tämä vapaaehtoistoiminta on kuitenkin jäänyt pois. Nykyisin museotuvat siivotaan keväisin ennen kesäsesongin alkua ja syksyisin sesongin päätyttyä. Siivouksen suorittavat pääosin kesätyöntekijät, jotka imuroivat ja pyyhkivät suurimmat pölyt. Savenvalajan tupa pitää siivota perusteellisemmin, niin, että myös kamari ja remontista aiheutunut sotku siivotaan. Museon on kirjoitettava ohjeistus rakennus- ja kunnostustöiden aikaisesta esineistön ja interiöörin suojaamisesta ja huolehdittava, että suojaus otetaan käyttöön. Olisi myös suositeltavaa suunnitella museotilojen säännöllinen perusteellisempi siivous osaksi museon toimintaa.

5.4 Esineistön konservointisuunnitelma

Esineistön suhteen ongelmia on eniten kokoelmanhallinnan, likaisuuden ja ripustusten kanssa. MuseumPlus-järjestelmässä on 169 esinettä, joiden sijainniksi on merkitty Savenvalajan tupa. Muutamaa esinettä lukuun ottamatta ne kaikki ovat tuvassa. Tuvassa on kansio, jossa on luettelo tuvan esineistä. Luettelo on päivitetty 21.6.2007 ja sen mukaan tuvassa on 153 esinettä. MuseumPlusin tiedot ja tuvassa oleva esineluettelo on molemmat päivitettävä. Puuttuvat esineet on etsittävä ja tuotava takaisin Savenvalajan tupaan tai niiden uusi sijainti päivitettävä MuseumPlusaan.

Kamaria on käytetty varastona ja sinne on kertynyt ylimääräisiä esineitä. Siellä olevat esineet on käytävä läpi ja selvitettävä mitkä niistä museon tietojen mukaan kuuluvat tupaan, mikä taas on ylimääräistä ja kuuluu muualle. Rakennukseen kuulumattomat tavarat viedään niiden oikeille paikoille. Esineet, joita ei ole luetteloitu museon kokoelmiin tutkitaan, konservoidaan tarpeen mukaan, mutta vähintään puhdistetaan, luetteloidaan ja viedään varastoon, ellei niille löydy sijoituspaikkaa museorakennuksista. Esimerkiksi kamarin sivustavedettävä sänky ja eteisen kirjoituspöytä ovat luetteloimattomia esineitä. Esineitä ei myöskään lisätä tai siirretä tuvasta toiseen ilman tietoa kokoelmista vastaavalle työntekijälle ja ilman kirjausta MuseumPlusaan.

Kamarin suhteen on tarpeellista pohtia sen palauttamista sen alkuperäiseen sisustukseen, ellei ole perusteltua syytä muuttaa sisustusta. Kyse on esineiden siirtämisestä niiden alkuperäiselle paikalle huoneessa. Kohdassa *4.4 Muutos museon tuvaksi* on kerrottu, miten kamarin nykyinen sisustus eroaa aikaisemmasta, mutta Stundarsin arkistossa on lisää valokuvia, joiden perusteella saa selville myös muiden kamarin esineiden aiemmat sijainnit.

Savenvalajan tuvassa on runsaasti saviastioita. Osa astioista on Runar Niemisen lahjoittamia ja osa myös hänen tekemiään melko uusia astioita. Museolla ei ole kirjallista tietoa siitä, mitkä ovat Runar Niemisen lahjoittamia ja onko Niemisen lahjoitukset luetteloitu museon kokoelmiin. Kokoelmasta on onneksi yksi kuva tallessa. On selvitettävä, mitkä saviastiat kuuluvat Niemisen lahjoitukseen

ja mikäli ne on jo luetteloitu MuseumPlussaan, on sinne lisättävä tieto lahjoittajasta. Mikäli niitä ei ole luetteloitu, tehdään päätös luetteloinnista museoesineeksi tai rekvisiitaksi. MuseumPlussasta myös puuttuu kuvia useista saviastioista, nämä puuttuvat kuvat on lisättävä järjestelmään.

Monia vaurioita ja esineiden särkymistä voidaan ennaltaehkäistä kiinnittämällä ja ripustamalla ne paremmin. Tuvassa iso astiakaappi on kiinnitettävä seinään. Tällä hetkellä kaksiosaista kaappia ei ole kiinnitetty seinään ja on mahdollisuus, että kaapin yläosa kaatuu eteenpäin ja siinä olevat astiat putoavat lattialle. Kamarissa on iso kaappikello, joka on myös kiinnitettävä seinään. Kiinnittämiseen voidaan käyttää metallisia kulmarautoja tai reikävannetta.

Kaikki seinälle ripustetut esineet tarkistetaan. Huonokuntoiset ripustamiseen käytetyt naulat ja narut vaihdetaan uusiin. Mikäli esine on kosketuksissa suoraan naulaan, lisätään esineen ja naulan väliin pehmuste esimerkiksi kankaasta. Isot taulut on ripustettava niin, että ne eivät roikut oman painonsa varassa, vaan niin, että niiden alareunan alla on kannake. Eteisen näyttelytekstiilien tankojen ripustukseen käytetyt rautalangat on korjattava niin, että rautalangon piikit eivät muodosta repäisyvaaraa tekstiileille. Puset tangot olisi hyvä lakata tai muuten käsitellä, ettei niistä repeä tikkuja, jotka voivat vahingoittaa tekstiilejä.

Lähes kaikki esineet tarvitsevat puhdistusta. Esineisiin on kertynyt likaa ja pölyä, sen lisäksi niissä on vanhoja tahroja ja vaurioita, koska esineitä ja huonekaluja tuotu rakennukseen ilman puhdistusta tai muita korjauksia. Kuten jo mainittu interiöörin konservointisuunnitelman kohdalla, on rakennuksessa siivottava perusteellisesti. Kaikki esineet käydään läpi ja puhdistetaan vähintään varovasti imuroiden ja pyyhkien kuivalla liinalla. Erittäin huonokuntoiset ja korjausta tarvitsevat esineet poistetaan tuvasta ja siirretään säilytystilaan odottamaan korjausta tai kokoelmasta poistoa, mikäli niitä ei voi korjata.

Yksi iso ongelma esineiden ja interiöörin säilymisen kannalta on se, että rakennus on kylmillään talvella. Sisätiloissa on kylmyydelle ja kosteudelle altista materiaalia: paperia, vanhaa puuta, metallia, kankaita. Optimaalinen ratkaisu olisi

siirtää arvokkaat ja kylmille ja kosteille olosuhteille arat esineet varastoon. Museon resurssit työntekijöiden ja säilytystilojen suhteen eivät valitettavasti riitä siihen, että esineitä siirrettäisiin säilöön talvea varten. Näin voidaan toimia vain eteisen näyttelyn tekstiilien kanssa.

5.5 Kamarin avaaminen yleisölle

Museon tavoitteena on saada kamari taas näyttelykäyttöön ja sen sänkyyn esille perinteisiä sänkytekstiilejä, joita on nähtävillä myös eteisessä. Kamarin avaaminen yleisölle tarkoittaa sitä, että ihmiset kulkevat eteisestä tuvan lävitse kamarin ovelle. Läpikulku on riski esineistön turvallisuuden kannalta. Varsinkin tuvassa esillä olevat saviastiat ja muut keraamiset astiat ovat vaarassa särkyä tai vahingoittua vierailijoiden toimesta. Riskinä on myös, että esineitä katoaa tai niitä siirretään.

Vierailijat ohjataan kulkemaan eteisen ja tuvan väliseltä oviaukolta kamarin ovelle. Kulun ohjaamiseen käytetään siirrettäviä pylviä, joihin kiinnitetään köysi. Köysiä varten on aiemmin lyöty nauvoja seiniin, karmiin ja ovien listoihin. Pylväs on kuitenkin parempi, koska näin vältetään turha rakenteisiin kajoaminen ja vahingon tekeminen niihin. Pylväät on mahdollista rakentaa puusta ja ne voidaan maalata tai esimerkiksi ootrata interiöörin tyyliin sopivaksi. Näin ne sopivat tuvan talonpoikaiseen tyyliin.

Kulkuväylä on keskellä huonetta (tupaa), pylvillä ja köydellä myös rajataan vierailijoiden pääsy huoneen reunoille. Tuvan esineistö täytyy järjestää huoneen reunoille jäävään tilaan niin, että esineitä on sopivasti esillä, mutta ne ovat kuitenkin turvallisesti vieraiden ulottumattomissa tai muuten suojattuna. Vieraiden ei ole tarkoitus päästä sisälle kamariin, vaan kulku rajataan ovelle. Kamarin oviaukkoon voidaan käyttää pylviä ja köyttä tai siirtää siihen eteisen oviaukossa oleva aita.

Katoamisten ja siirtymisten varalta esineet ja niiden paikat on dokumentoitava, mieluiten kuvallisesti ja kirjallisesti. Nämä tiedot ovat jo osittain tuvassa olevassa luettelossa, luettelo on päivitettävä tämän kamarin avaamisen myötä.

Stundarsin museossa on aiemmin merkitty värikkäillä tarroilla esineiden paikat esimerkiksi pöydillä ja seinillä. Tämä merkitseminen helpottaa esineiden siirtymisen ja katoamisen huomaamista. Savenvalajan tuvassa tätä merkintätyötä ei ole tehty, mutta on suositeltavaa, että se tehdään ja käytetään esimerkiksi värikäitä tarroja.

6 Pohdintaa

Kuinka autenttinen Savenvalajan tupa on? Näyttely on ainakin museon omien autenttisuuden kriteerien mukainen. Rakennuksen ja interiöörin vaatimatonta talonpoikaistyyliä vastaa kuvaa Pohjanmaan maaseudusta aikavälillä 1870–1920. Esineistö on museon aikakauden mukaista, eikä se ole liian hienoa huomioiden savenvalajan eli käsityöläisen yhteiskunnallinen asema. Käsityöläisiä arvostettiin, mutta varakkaita he eivät olleet. Pienen särön tähän narratiiviin tekee kamarin kaakeliuuni, joita on yleisesti ollut enemmän varakkaamman väen taloissa. Kaakeliuunilla on side savenvalajaan, mutta sen olemista kamarissa on vaikea perustella muuten.

Savenvalajan tuvan näyttelyn ongelma on se, että se ei tuo esille savenvalajan ammattia ja elämää. Eli se ei ole autenttinen tässä suhteessa. Näyttelyn autenttisuuden, eli tässä tapauksessa savenvalajan kotielämästä oikean tiedon antaminen, vahvistamista helpottaisi, mikäli savenvalajalle luotaisiin elämäntarina, jonka pohjalta näyttely uudistettaisiin tai tarkistettaisiin elämäntarinaan sopivaksi. Tämän ohjeen mainitsee Gunnar Rosenholmkin museotyön käsikirjassaan. Tämä tarinan luominen on kuitenkin museon eikä konservaattorin tehtävä.

Ei ole tietoa mihin perustuen näyttely on rakennettu 1970-luvulla. Gunnar Rosenholmin valitsi museoon esiteltäväksi käsityöläisiä, jotka olivat toimineet Sulvalla. Tämän perusteella Sulvalla siis olisi toiminut savenvalaja, jonka elämä ja ammatti on mahdollisesti toiminut inspiraationa tuvan näyttelyn rakentamisessa. Tämä on kuitenkin spekulatiota, joka perustuu Rosenholmin tiedettyyn toimintaan.

tatapaan. Olisi mahdollista etsiä tietoa nimenomaan Sulvan alueen savenvalajista, mutta tällöin pitäisi olla varmuus, että nimenomaan paikallinen savenvalaja oli Rosenholmin vision lähde.

Opinnäytetyöprosessin aikana selvisi uusia tietoja tuvasta ja sen alkuperästä. Nämä tiedot ovat arvokas lisä Stundarsin museon tietoihin ja ne auttoivat kohteen autenttisuuden arvioinnissa. Savenvalajan tupa 1700-luvulta rakennuksena on melko autenttinen, kun sen koko historiaa tarkastelee. Rakennuksessa ovat säilyneet sen alkuperäiset piirteet, vaikka sitä on siirretty ja käyttötarkoitusta muutettu tiettävästi kaksi kertaa. Rakennus on aikaisemmin ollut saman yhteiskuntaluokan käytössä maantieteellisesti halutulla alueella (pappilan torppa ja kultasepän asunto ruotsinkielisen Pohjanmaan maaseudulla). Tämän perusteella voidaan kuvitella, että rakennus itsessään olisi voinut olla myös savenvalajan käytössä sellaisenaan kuin se aikaisemmin torpparilla ja kultasepällä on ollut.

Torpparilla, kultasepällä ja savenvalajalla on eri ammatit, mutta he ovat kaikki kuuluneet tilattomiin ja olleet vähävaraisia. Ammatti on ollut toissijainen vaikutin siinä, miten rakennusta on muutettu ja sisustettu. Kultaseppä olisi siis todennäköisesti sisustanut samoilla väreillä ja materiaaleilla kuin savenvalaja kuuluvat-han he samaan yhteiskuntaluokkaan ja jakavat muut kontekstit. Näin voitaisiin perustella esimerkiksi mahdollista restaurointityötä, joka tehdään rakennuksesta ja interiööristä löytyneiden todisteiden pohjalta. Esimerkiksi jos oviin tehtäisiin väritutkimus alkuperäisen värin selvittämiseksi ja seiniltä löytyisi näytteitä tapeteista tai muusta alkuperäisestä pintakäsittelystä, voitaisiin hyvin vahvasti olettaa, että kyseiset värit on valittu johtuen esimerkiksi varallisuudesta riippuen eikä suoraan ammatin perusteella.

Lähteet

Båsk, Peter 2024. Henkilökohtainen tiedonanto 20.4.2024.

Heikkinen, Maire & Heinämies, Kati & Jaatinen, Jukka & Kaila, Panu & Pietarila, Pentti 1989. Talo kautta aikojen – Kiinteän sisustuksen historia. Helsinki: Rakentajain Kustannus Oy.

Häyhä, Heikki & Jantunen, Sari & Paaskoski, Leena 2015. Merkitysanalyysimenetelmä. Verkojulkaisu. <https://museoliitto.fi/wp-content/uploads/2023/10/Merkitysanalyysimenetelma1.pdf> (viitattu 16.11.2024).

ICOM – Suomen komitea ry 2021. Museotyön eettiset säännöt. Verkojulkaisu. <https://icomfinland.fi/app/uploads/2022/05/ICOM-Museotyön-eettiset-säännöt.pdf> (viitattu 18.11.2024).

Kansallisarkisto i.a.a. Kommunionbok 1755–1775. <https://sv.digihakemisto.net/item/1282214336/5833342455/222> (viitattu 16.11.2024).

Laine, Matti & Orrenmaa, Anssi 2012. Rakkaat vanhat puutalot – säilyttäjän opas. Helsinki: Otava.

Leppänen, Helena 2020. Kruukmaakarın kädenjäljillä. Helsinki: BoD.

Lindholm Maggan 2024a. Krukmakarens stuga. Sähköpostiviesti 6.6.2024.

Långbacka Karl David 2023. Stugornas Stundars. Mustasaari: Stundars r.f.

Rinne, Hannu. 2018. Perinnemestarin materiaalioppi – Mistä on vanhat talot tehty. Helsinki: WSOY.

Rosenholm Gunnar i.a.a. Kirje Brage Räfsbackille. Stundars r.f.

Rosenholm Gunnar i.a.b. Museihandbok skriven av Gunnar Rosenholm med riktlinjer hur man planerar och sköter ett museum. Dokumentti. Stundars rf.

Rosenholm Gunnar i.a.c. "Nissas", krukmakarens bostad. Dokumentti, luonnos opastusmateriaaliksi. Stundars r.f.

Rosenholm Gunnar 1987. Mitt Solf. Vasa: Scriptum.

Sanastokeskus. Authenticity. Verkkosivu. <https://termipankki.fi/tepa/fi/haku/authenticity> (Viitattu 16.11.2024).

Sand Gunilla 2024. Henkilökohtainen tiedonanto 18.11.2024.

Smeds-Fagernäs Ulrika 2024. Tekstiviesti 24.4.2024.

Stundars r.f. 2012. Hundra år med Gunnar Rosenholm. Mustasaari: Stundars r.f.

Stundars r.f, 2019. Riktlinjer för museisamlingarna vid Stundars r.f. Asiakirja. Stundars r.f.

Stundars rf 2019. Verksamhetsstadga för Stundars Friluftsmuseum. Asiakirja. Stundars r.f.

Stundars rf 2024a. Stundarsin museo. Verkkosivu. <https://stundars.fi/fi/stundarsin-museo/> (Viitattu 16.10.2024).

Stundars rf 2024b. Stundarsin museo. Verkkosivu. <https://stundars.fi/fi/stundarsin-museo/rakennukset/harmaakyla/> (Viitattu 16.11.2024).

Stundars rf 2024c. Stundarsin museo. Verkkosivu. <https://stundars.fi/fi/vierailemeilla/kartta-alueesta/> (Viitattu 16.11.2024).

Kuvalähteet

1. Stundars r.f. 2022. Piirros.
2. Stundars r.f. 1971. Valokuva.
3. Nieminen, Runar 1984. Valokuva.
4. Rosenholm, Gunnar i.a. Piirros.
5. Klingius, Erik 1756. E34:2/1-37 Yttermalax; N:o 1-28, karta öfver åker och äng med delobok (1774-1774). Kansallisarkisto. <https://astia.narc.fi/uusiastia/viewer/?fileId=6938347870&aineistoid=2535661902> (viitattu 16.11.2024)
6. Maanmittauslaitos 2024. Karttakuva. https://kuntanet-cloud02.cgisaas.fi/karttapalvelu.maa-lahti/?ml=12_y574W1I%27B6H6w+7aVr4g%27%27 (viitattu 16.11.2024)
7. Stundars r.f. 1970–1976. Valokuva.
8. Stundars r.f. 1970–1976. Valokuva.
9. Båsk, Peter 1980–1989. Valokuva.
10. Lind, Saana 2024. Piirros.
11. Rabb, Synnove 1988–1995. Valokuva.
12. Rabb, Synnove 1988–1995. Valokuva.
13. Lind, Saana 2024. Oma valokuva.
14. Lind, Saana 2024. Oma valokuva.

15.Lind, Saana 2024. Oma valokuva.

16.Lind, Saana 2024. Oma valokuva.

17.Lind, Saana 2024. Oma valokuva.

18.Lind, Saana 2024. Oma valokuva.

19.Lind, Saana 2024. Oma valokuva.

20.Lind, Saana 2024. Oma valokuva.